

سنجش و رتبه بندی چالش های پیش روی مدیریت شهری مطالعه موردی: شهر کرمانشاه

ساره رضایی اسحق وندی^{۱*}، علی فتحی^۲

۱. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

۲. دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه ریزی شهری، استانداری کرمانشاه، کرمانشاه، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۱

چکیده

رشد و توسعه در شهرها علاوه بر منابع مالی و رشد اقتصادی و اجتماعی، نیازمند مدیریت شهری کارآمد است. مدیریت شهری امروزه دارای چالش‌های فراوانی است. در این پژوهش، چالش‌های پیش روی مدیریت شهری مورد تحقیق و پژوهش قرار گرفته و مهم‌ترین هدف سنجش و رتبه بندی چالش‌های مدیریت شهری در شهر کرمانشاه است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی با رویکرد توصیفی-تحلیلی به انجام رسیده است و شیوه‌ی گردآوری اطلاعات بر اساس روش کتابخانه‌ای و بررسی میدانی (پرسشنامه) یافته‌ها بر اساس نظرسنجی و مصاحبه با ۱۵ کارشناس خبره از متخصصان در امور شهری شهر کرمانشاه که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده برآورد گردید. در این پژوهش مؤلفه‌های سطح پایین توسعه زندگی و اجتماعی، تعارضات سیاسی و ساختاری نظام حکومتی تمرکزگرا و مدیریت شهری عدم تمرکزگرا، تعارض ماهیتی مدیریت شهری محلی با نظام کلان اداری اجرایی، نامشخص بودن تشکیلات و روابط بین سازمانی مدیریت شهری، نامشخص بودن تشکیلات و روابط درون سازمانی مدیریت شهری، ناکارآمدی قوانین مدیریت شهری، کمبود و خلاء نیروی انسانی متخصص از طریق نرم افزار PROMETHEE visual مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است، تا اولویت‌بندی معیارهای مؤثر در مدیریت شهری مشخص شود. یافته‌ها بر اساس نظرسنجی و مصاحبه با ۱۵ کارشناس خبره از متخصصان در امور شهری ادارات و سایر ارگان‌های مرتبط با مدیریت شهری شهر کرمانشاه به تعیین توابع برتری و وزن دهی به شاخص‌ها و در نهایت رتبه‌بندی آن‌ها با استفاده از مدل vp صورت گرفته است. با توجه به رتبه‌بندی مؤلفه‌ها، شاخص ناکارآمدی قوانین با ۱ ph+. بالاترین وزن را به خود اختصاص داده است و شاخص روابط سازمانی و تشکیلاتی با وزن ۰,۰۰ ph+. کمترین امتیاز اولویت‌بندی چالش‌های پیش‌روی مدیریت شهری را به خود اختصاص داده‌اند که نیازمند توجه جدی مدیران و تصمیم‌گیران شهری می‌باشد.

کلید واژه‌ها: شهر، مدیریت شهری، مدل PROMETHEE، شهر کرمانشاه.

مقدمه و بیان مسأله

گسترش شهرنشینی و به دنبال آن مشکلات خاص زندگی شهری، بیش از پیش توجه به راهبردها و چاره‌های سودمند برای بهینه‌سازی زندگی شهروندی را ضروری ساخته است. هر فعالیت اجتماعی بدون وجود مدیریت سازمان یافته‌ای که ابزارهای رسیدن به آنها را مشخص کند و فعالیت‌ها را هماهنگ سازد، از هم می‌پاشد و به بی‌نظمی می‌گراید. شهرها نیز به عنوان یک سیستم، نیازمند مدیریت می‌باشند که به تعیین اهداف و برنامه‌ها پرداخته و فعالیت عناصر مختلف شهری را هماهنگ نماید (سعید نیا، ۱۳۸۳: ۱۵).

شهرها از دو جنبه اهمیت یافته‌اند: یکی بعنوان مرکز تجمع گروه عظیمی از مردم، دیگری بعنوان عمده‌ترین بازیگر نقش اقتصادی، در کل اقتصاد ملی. از این رو، باید به مسائل و مشکلات آن‌ها، توجه بیش‌تر و دقیق‌تر کرد؛ زیرا، در حالتی که برنامه ریزی دقیق و درست، سبب رشد اقتصادی، تثبیت سیاسی و افزایش مشارکت شهروندان در امور شهرها می‌گردد، شکست در حل مشکلات و مسائل شهری، سبب رکود اقتصادی، نارضایتی‌های اجتماعی و سیاسی، فقر، بیکاری و تخریب محیط زیست خواهد شد. شهر به عنوان یک منبع توسعه مطرح است و جایگاه مدیریت شهری در روند توسعه شهر و بهبود سکونتگاه‌های شهری نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده دارد می‌توان مدیریت شهری را در مسیر یک توسعه قانونمند و پایدار مورد توجه قرار داد این مورد، بیش‌تر از این جهت اهمیت دارد که نحوه مدیریت بر جریان مطلوب زندگی شهر، می‌تواند در بهبود سکونتگاه‌های انسانی و پایداری توسعه شهری، مهم‌ترین نقش را ایفا کند؛ زیرا عامل اجازه دهنده و تنظیم‌کننده برنامه‌های شهری از کارآیی مدیریت شهری نشأت می‌گیرد همین موضوع اهمیت مسأله برنامه ریزی و قانون‌گذاری در مسأله مدیریت شهری را مشخص می‌کند (احمدی، ۱۳۷۹).

روند پرشتاب شهرنشینی در ایران طی دهه‌های گذشته، موجب پیدایش کلان‌شهرهای متعددی در کشور شده است. مدیریت این کلان‌شهرها، سازمان‌ها و نهادهای تخصصی گوناگون را برای برنامه ریزی و هدایت و اداره امور شهر می‌طلبد. مراکز پژوهشی و برنامه ریزی شهری را نیز می‌توان یکی از این سازمان‌ها دانست که در ابتدا با تمرکز بر مسائل عمومی مدیریت شهرها در سطح ملی و سپس به صورت تخصصی در شهر تهران تأسیس شدند و با هدف استفاده از روش‌های علمی و تجارب روز دنیا در برنامه ریزی و هدایت امور شهرها، طی پنج دهه گذشته توسعه یافته‌اند (الوانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۶).

به دنبال این رشد شتابان شهر و شهرنشینی دو دیدگاه وجود دارد: دیدگاه اول این‌که شهرها که به عنوان یک منبع توسعه مطرح می‌باشند و جایگاه مدیریت شهری در روند توسعه‌ی شهر و بهبود سکونتگاه‌های شهری نقش بسیار مهم و تعیین‌کننده دارد. دیدگاه دوم، می‌توان مدیریت شهری را در مسیر یک توسعه‌ی قانونمند و پایدار مورد توجه قرار داد. این مورد، بیش‌تر از این جهت اهمیت دارد که نحوه مدیریت بر جریان مطلوب زندگی شهری، می‌تواند در بهبود سکونتگاه‌های انسانی و پایداری توسعه‌ی شهری، مهم‌ترین نقش را ایفا کند؛ زیرا عامل اجازه دهنده و تنظیم‌کننده برنامه‌های شهری از کارآیی مدیریت شهری نشأت می‌گیرد. در این زمینه، تولید منطقی انرژی، کاهش مصرف غیرضروری و بازیافت منابع طبیعی از جمله زمینه‌های تلقی شهر به عنوان یک منبع توسعه است (شیعه، ۱۳۸۲: ۳۸).

امروزه مدیریت شهری در جهان تحول اساسی یافته است شهرها مدیریت می‌شوند تا بتوانند رفاه و آسایش ساکنان خود را تأمین کنند. مدیریت شهری دارای تشکیلات وسیعی است و نقش مهمی در موفقیت برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری و همچنین رفاه نیاز جمعیت، جریان عبور و مرور در شهر، رفاه عمومی، مسکن، کاربری زمین، تفریح، فرهنگ، اقتصاد، تأسیسات زیربنایی و امثال آن‌ها را برعهده دارد. مدیریت شهری باید برای شهر برنامه‌ریزی کند، فعالیت‌های شهری را سازمان دهد و بر فعالیت‌های انجام شده نظارت کند و حتی برای انجام بهینه امور انگیزه ایجاد کند. هدف مدیریت شهری، ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن، تشویق به توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی است (صفایی‌پور، ۱۳۹۶: ۱۶۹).

به دنبال این مسائل مهم ترین چالش در هزاره ی ارتباطات و تکنولوژی برای شهرها و به خصوص مادر شهرهای جهان، افزایش سریع جمعیت و تنوع در سلايق و خواست های شهروندان برای دستیابی به معیارها و نمایه های توسعه ذکر شده است (علیزاده و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰۶). هم چنین در حال حاضر چالش اساسی نظام مدیریت شهری در جهان رو به توسعه، چاره اندیشی علمی برای رویارویی با پیامدهای ناشی از پیچیدگی تر شدن نظام جامعه شهری است (رضویان، ۱۳۸۱: ۹۲). که متناسب با چنین پیچیدگی و افزایش در فرایند شهر نشینی و شهرگرایی، چالش های متعددی نیز شهرها را تهدید می کند که مهم ترین این چالش ها را می توان در فقر شهری (اسکندری ثانی و سجادی، ۱۳۹۳: ۴۹)؛ مهاجرت های بدون برنامه و متعاقباً رشد پراکنده و نامنظم کالبدی در شهرها (بمانیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۷)؛ کاهش منابع توسعه و افزایش تقاضا برای برخورداری از امکانات و تسهیلات مربوط به کیفیت زندگی در شهرها و بروز مسائل و چالش های اجتماعی هم چون ناهنجاری های اجتماعی و کاهش امنیت در شهرها مشاهده کرد (بی، پر، ۲۰۱۴: ۸۶۶).

به دنبال این چالش ها تعداد کمی از دولت های کشورهای جهان سوم در اداره شهریشان موفق بوده اند. شهر و مدیریت شهری با مشکلات زیادی روبروست. حکومت ها در رفع مشکلات ناتوان بوده اند و به همین علت از بعد سیاسی-اجتماعی خطر کرده اند. جلب مشارکت شهروندان در رفع مشکلات یا کم بوده است یا تشریفاتی بوده است (نظریان، ۱۳۸۵: ۶۲۶). این مباحث، از مسائلی است که مدیریت شهرهای امروز را دچار چالش های متعدد کرده است. هم زمان با این مشکلات امروز در شهرها چالش های جدیدی گریبان گیر مدیریت شهری می باشد که در کنار روند شتابان افزایش جمعیت و تقاضا برای منابع و خدمات، لزوم تأمل و تغییر در نوع مناسبات با مردم و محیط ضروری ساخته است (فیروزی و علیزاده، ۱۳۹۶: ۲۶۶). مقوله ای که نیازمند و باز بینی و تحول در روابط و ساختارها، نگاه جدید به مسائل و چالش ها و نحوه حل آن ها و هم چنین نحوه مواجهه و ارتباط با بازیگران مختلف عرصه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در شهرها می باشد (هاس و کلانس، ۲۰۱۰: ۲۵۷). فرایندی که با توجه به ساختار موجود در مدیریت شهرهای کشورهای در حال توسعه مشاهده نمی شود. ساختار درون سازمانی و برون سازمانی موجود در مدیریت این شهرها متمرکز و بسته می باشد.

روند نگاه مدیریت شهری به چالش ها و مشکلات، سنتی و پروژه محور می باشد و عمدتاً به تحولات شهری به دید بحران می نگرد. در نقطه ی مقابل این نوع ساختار در مدیریت شهری، رویکردهای راهبردی و پایدار در مدیریت شهری مطرح شده است. ساختاری مشارکتی و از پایین به بالا که به تحولات شهری به دید پویایی سیستماتیک می نگرد و در برابر آن ها از توان مشارکتی جامعه مدنی در کنار ساختار انعطاف مند خود استفاده می کند (بونتنبال، ۲۰۰۹: ۱۸۳). کلان شهر کرمانشاه به عنوان بزرگترین مرکز شهری غرب کشور، در طی دهه های اخیر تحولات جمعیتی و کالبدی متناوبی را پشت سر گذاشته است. گسترش روز افزون جمعیت به خصوص در جوامع شهری، توجه به مشکلات شهر و بالاخص مدیریت شهری را دو چندان نموده، به طوری که تحقیقات مرتبط با شهر و مسائل شهری را به سمت امور مدیریت شهر سوق داده است. شهر کرمانشاه به عنوان یکی از کلان شهرهای کشور با چالش های مدیریتی روبروست که این چالش ها در برنامه ریزی و اداره امور شهر کرمانشاه خود را نمایان کرده است، و موجب ایجاد معضلات عدیده ای در شهر شده است که مدیریت نظام یافته و اداری خاصی را می طلبد. بر این اساس نگرش جدید به مدیریت شهری توجه ویژه ای به برداشتن چالش های پیش روی مدیریت شهری شهر کرمانشاه دارد. در این راستا هدف پژوهش حاضر آن است که با استفاده از روش پرومیتیه و همچنین مصاحبه با خبرگان، بتوانیم در گام اول مشکلات و چالش های عمده مدیریت شهر کرمانشاه را شناسایی نماییم. سپس در گام بعدی این چالش ها را اولویت بندی نماییم و در انتها نیز تحلیلی از وضعیت سیستم مدیریت شهری کرمانشاه ارائه نماییم.

سؤال و فرضیه پژوهش

اکنون سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که: آیا موانع و چالش هایی پیش روی مدیریت شهری، شهر کرمانشاه قرار دارد؟

فرضیه پژوهش: به نظر می‌رسد موانع و چالش‌های مهمی پیش روی مدیریت شهری شهر کرمانشاه وجود دارد.

هدف پژوهش

هدف: در این پژوهش، چالش‌های پیش روی مدیریت شهری مورد تحقیق و پژوهش قرار گرفته و مهم‌ترین هدف سنجش و رتبه بندی چالش‌های مدیریت شهری در شهر کرمانشاه است.

مبانی نظری

شهر در رویکرد جغرافیایی، حاصل رابطه است که انسان با طبیعت به وجود می‌آورد به گونه‌ای که شهر را می‌توان محیطی انسان‌ساخت تعریف کرد. انسان برای ارضای نیازهای خود در بستری از دگرگونی‌های معنایی (نمادین) اقتصادی، سیاسی و اجتماعی فضا را نیز دگرگون می‌کند (لطفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۰۳-۱۰۲). شهر به مثابه سیستم یکپارچه‌ای است که باید مدیریت آن نیز یکپارچه باشد و در این‌جا می‌توان از اصطلاح مدیریت یکپارچه‌ی شهری استفاده کرد چرا که در وهله اول شهرها دارای هویت واحد و یکپارچه‌اند (قربانی، ۱۳۸۹).

شهر موجودی زنده است، که دائم در حال رشد است؛ از این رو نیاز به مرکزی جهت مدیریت آن دارد تا از این طریق بتواند برای شهر برنامه ریزی نماید. لذا شرایط باید به گونه‌ای فراهم شود تا سازمانی به شکل ثابت پذیرای مسؤلیت آن باشد. مدیریت، روش دستیابی به اهدافی است که برای یک سازمان در نظر گرفته می‌شود و وظایفی است که بر عهده مدیر گذارده می‌شود. مدیریت به معنای برنامه ریزی، سازماندهی، نظارت و ایجاد انگیزش است. چنانچه شهر به مثابه یک سازمان قلمداد گردد؛ لازم است که در رأس آن و به منظور اداره امور شهر از فنی استفاده گردد که مدیریت شهری نام دارد. مدیریت شهری باید برای شهر، برنامه ریزی‌هایی را به انجام برساند، فعالیت‌های شهری را سازمان دهد و بر فعالیت‌های انجام شده نظارت نماید و حتی برای انجام بهینه امور، انگیزش ایجاد کند. انجام چنین مواردی به آگاهی از اصول مدیریت، برنامه‌ریزی، ارتباطات، انگیزش، سازماندهی، هدایت و رهبری و نظارت و کنترل باز می‌گردد (طلا، ۱۳۹۶: ۵۵۹).

مدیریت شهری سازماندهی عوامل و منابع برای پاسخگویی به نیاز ساکنان شهر است. مدیریت شهری یک مفهوم فراگیر است و هدف از آن سازماندهی دولتی و غیر دولتی برای شناسایی برنامه‌ها و سیاست‌های گوناگون و پیاده سازی آن‌ها با نتایج بهینه است (حسین زاده، ۱۳۹۱). تمامی مراحل پیاده سازی مدیریت در کالبد و اجتماع شهر است. شهر به عنوان پیچیده ترین مصنوع بشر نیازمند به مدیریتی با دارا بودن طیفی از ادراک از این پیچیدگی‌ها است.

مدیریت شهری در دوره‌های مختلف تاریخی در روند توسعه و یا عدم توسعه سکونتگاه‌های شهری نقش بسیار مهم و تعیین کننده‌ای داشته است. مدیریت شهری به مثابه جزیی از سیستم حکومت محلی زمینه ارائه خدمات مورد نیاز جمعیت ساکن در شهرها و الزامات زندگی جمعی را فراهم می‌نماید (صرافی، عبداللهی، ۱۳۸۷: ۱۲۹).

به نظر وگان دست اندر کاران امور شهری، اعم از مدیران شهر، سازندگان و بخش خصوصی باید با ترویج هنر و مهیا ساختن آموزش، زندگی ساکنان شهرها را بهبود بخشند (لیس و همکاران، ۱۹۷۶: ۱۸۱۵-۱۹۱۴) شهرها باید به گونه‌ای مدیریت شوند که جای ترس و اضطراب برای شهر و مردم شهر باقی نگذارند. به نظر لوییس مامفورد شهرهای گسترش یافته امروزی با شهرهای گذشته تفاوت بسیاری دارند، در شهرهای امروزی به طور عمده تولید بی هدف، گسترش بدون حد و مرز، به شهر شخصیتی به مثابه یک کارخانه، یک راه آهن و یک زاغه داده است. در این گذر است که باید بر این نکته تأکید کرد که شهرنشینی و مدیریت شهری باید با رشد معیارها و رفاه اجتماعی توأم باشد (لیس و همکاران، ۱۹۷۶: ۱۸۱۵-۱۹۱۴). به نظر مایلز فریدمن نیز، باید در تدوین برنامه‌های مدیریت توسعه‌ای و برنامه‌های منطقه‌ای و کشوری، جایگاه شهر و مدیریت شهری به روشنی تبیین گردد. باید مشخص شود که برنامه‌های مختلفی که در سطح شهر اجرا می‌شود، چگونه بر آن تأثیر می‌گذارد و چگونه برنامه‌ای را باید تنظیم کرد که برنامه‌های

توسعه‌ی شهری و منطقه‌ای بدون وقفه پیش راند (فریدمن، ۱۹۸۲). بر این اساس الگوی مدیریت شهری، نشان‌دهنده نحوه‌ی اداره‌ی شهرها در ادوار تاریخی و زمینه‌های متفاوت تصمیم‌گیری و توسعه‌ی نواحی شهری می‌باشد. مدیریت شهری به حکومت (دولت)، اقتصاد سیاسی و ساختار اداری شهرها وابسته می‌باشد (مزینی، ۱۳۷۵: ۸۱). تحولات ساختاری کارکردی نظام‌های اجتماعی و سیاسی باعث ایجاد بسترهای متفاوتی در اداره امور شهرها شده‌است (کیانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۲). و الگوهای مدیریت شهری به تبع نوسانات در الگوی کلان مدیریت متحول شده است (یزدانی، ۱۳۷۹: ۴۵). ساختار مدیریت شهری نه در ایران بلکه در سراسر جهان همراه با دگرگونی‌های رژیم حکومتی و سیستم‌های اقتصادی دچار جذر و مدهای فراوان شده است (مزینی، ۱۳۷۵: ۸۱).

مدیریت شهری باید ضمن دارا بودن برنامه‌ای برای وضع موجود شهر و فایق آمدن بر مشکلات آن، برنامه‌های آینده شهر در راستای ایجاد شهری بر مبنای محیط زیستی پایدار، مولد، ایمن و انسانی را تدوین و براساس آن‌ها به ترسیم آینده‌آیدالی که بر مبنای واقعیت‌ها و شرایط زمان و مکان قرار دارد بپردازد (شیعه، ۱۳۸۲: ۳۹). ویلیامز مدیریت شهری را یک تئوری و چشم‌انداز نمی‌داند، بلکه آن را چارچوب و پایه و اساس مطالعات شهر می‌داند. او اضافه می‌کند که مدیریت شهری ارتباط قوی و تنگاتنگ با ماهیت شهر از یک طرف و ساختارهای اجتماعی و اقتصادی از طرف دیگر دارد. هم‌چنین مدیریت شهری با سازمانهای دولتی که در شهر خدمات ارائه می‌دهند و مردم شهر ارتباط تنگاتنگی دارد (مک‌گیل، ۱۹۹۸: ۴۶۴).

مدیریت شهری خود در چارچوب ضوابط و مقررات دانش شهرسازی معنی پیدا می‌کند و هدف شهرسازی ایجاد محیط‌هایی است که سبب بقای بشر و ارزش خصایص عالی او گردد (گوتن آندره، ۱۹۷۹: ۸۸-۸۷). برای مدیریت شهری دو پارادیم وجود دارد. پارادیم نخست که حکومت و حکومت شهری نام دارد، شهرداری مسئولیت تمام امور را برعهده داشته، و به عنوان مدیریت شهری زیر مجموعه محلی می‌باشد. پارادیم دوم که حکومت داری نام دارد، مسئولیت اداره امور عمومی میان سه نهاد شهرداری، جامعه مدنی و بخش خصوصی تقسیم شده است (جاجرمی و دیگران، ۱۳۸۱: ۵۲).

مدیریت شهری در ایران با مسائل متعددی روبرو است. اداره‌ی امور شهرها در ایران فاصله بسیار زیادی با حکومت‌های شهری دارد. حتی حضور تعدادی نماینده مردم در شوراهای نیز نمی‌تواند شهرداری را به سطح مدیریت جامع شهری برساند. مهم‌ترین مسائل اداره شهرها از دیدگاه شهرداری، تأمین برخی نیازهای عمومی شهر است. بنابراین، مدیریت شهری در کشورهای اروپایی که به عنوان دستگاه حاکمه در امور شهرها عمل می‌کند، با مدیریت شهری در ایران که اداره، نظارت و نگهداری شهر است، تفاوت ماهوی دارد (سعیدنیا، ۱۳۷۹: ۷۰).

مدیریت شهری باید ضمن دارا بودن برنامه‌ای برای وضع موجود شهر و فایق آمدن بر مشکلات آن، برنامه‌های آینده شهر در راستای ایجاد شهر بر مبنای محیط زیستی پایدار، مولد، ایمن و انسانی را تدوین و براساس آن‌ها به ترسیم آینده‌آیدالی که بر مبنای واقعیت‌ها و شرایط زمان و مکان قرار دارد بپردازد (شیعه، ۱۳۸۲: ۳۹).

مدیریت شهری به‌عنوان یک نهاد محلی، مسئول نظارت، برنامه ریزی و مدیریت توسعه پایدار شهرها است. در این ارتباط موضوعی که مدیریت می‌شود فضا و مجموعه‌ای از فعالیت‌هایی که در آن اتفاق می‌افتد. ایفای این نقش، مستلزم سطح متناسبی از تمرکز زدایی سیاسی- مدیریتی و اختیارات کافی برای سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری، برنامه ریزی و اجرا در سطح محلی است. مدیریت مهم‌ترین عامل در حیات، رشد و بالندگی یا مرگ یک جامعه است و روند حرکت از وضع موجود به سوی وضع مطلوب را کنترل می‌کند. و هدف آن سیاست‌گذاری و اجرای آن است (سالاری سردری و کیانی، ۱۳۹۶: ۳۶).

اهداف مدیریت شهری

۱- ارتقای شرایط کار و زندگی همه جمعیت شهر با توجه به افراد و گروه‌های کم درآمد

۲- تشویق توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار

۳- حفاظت از محیط کالبدی (لطفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۰۵).

هدف کلان مدیریت شهری، ایجاد محیطی قابل زندگی برای همه، همراه با عدالت اجتماعی، کارایی اقتصادی و پایداری زیست‌محیطی است و مدیریت شهری در محدوده‌های زمین و مسکن شهری، خدمات اجتماعی و زیربنای توسعه اقتصادی و زیست-محیطی، به طور یکپارچه وارد میشود (صرافی، ۱۳۷۹: ۶۸).

مدیریت شهری و بهره‌گیری به جا و شایسته از آن، از کارآمدترین راه‌های رهایی از تنگناها و دشواری‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و آموزشی است. مدیریت شهری با قابلیت‌ها و توانایی‌های بالقوه خود چنانچه به خوبی مورد توجه قرار گیرد می‌تواند نقش مهم و اساسی را در راستای رسیدن به رشد و توسعه اقتصادی ایفا کند.

در بین مباحث مدیریتی، یکی از عمده‌ترین و شاید جنجال‌برانگیزترین مفاهیمی که از یک سو تلاش‌های نظری و بنیادی بسیاری را به خود معطوف ساخته، و از دگرسو در تمام سطوح مدیریت سازمان‌ها اهمیت زیادی پیدا کرده، مدیریت شهری است. به اعتقاد بسیاری از صاحب‌نظران تفاوت بین آنچه اداره شهر در حال حاضر دارد با آنچه به دنبال آن است، می‌تواند شاخصی از مدیریت شهری باشد. در حقیقت به اعتقاد بسیاری از پژوهشگران مانند پورتر (۱۹۷۶)، لافکوئیست و دیویس (۱۹۶۹)، این اختلاف مفهوم اصلی مدیریت شهری را تشکیل می‌دهد. در همین راستا، گتی (۱۹۸۹) لافکوئیست و دیویس بر این اعتقادند که مدیریت شهری کنشی از هماهنگی میان نیازها و ارزشهای حرفه‌ای شهر و نظام تقویت‌کننده مدیریت است (عفیفی، ۱۳۹۴: ۷۸). جدول شماره ۱ سیر تحول رویکردهای مدیریت شهری از دهه ۷۰ قرن بیستم تا آغار هزاره جدید را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱. سیر تحول رویکردهای مدیریت شهری

مشخصه‌های عملکردی	رویکردها
برنامه ریزی بلندمدت و جامع برای تأمین خدمات در مقیاس وسیع	رویکرد عرضه محور (۱۹۷۰)
مداخله در قالب پروژه‌های کوچک آزمایشی، مداخله در قالب اجتماعات محلی خودیار	رویکرد پروژه‌گرا (۱۹۸۰)
تأکید بر ظرفیت‌سازی محلی و تقویت نهادهای سازمانی برای مدیریت فرآیند توسعه شهری	رویکرد بلندمدت نگر (۱۹۹۰)
تأکید بر توسعه نهادهای و مداخلات جامعه مدنی، بخش خصوصی، مشارکت و انعطاف مندی	رویکرد حکمروایی شهری (۲۰۰۰)

مأخذ: فیروزی و علیزاده، ۱۳۹۶: ۲۷۳.

عناصر مؤثر در مدیریت شهری

۱- شهرداری: شهرداری به عنوان مهم‌ترین عنصر مدیریت شهری، از جایگاه خاصی در نظام سازمان‌های اداری کشور برخوردار است. و دیدگاهی نسبت به شهرداری، اصلی‌ترین عامل در نقض اختیارات و مسئولیت‌های آن است.

۲- وزارت کشور: مهمترین عنصر ملی مؤثر در مدیریت شهری و شهرداری‌های ایران وزارت کشور است.

۳- شورای اسلامی شهر: از دیگر عناصر رسمی محلی می‌توان از شورای اداری شهرستان، شورای تأمین شهرستان و ادارات آب و فاضلاب، برق و گاز و مخابرات و فرمانداری نام برد اما علاوه بر عناصر و عوامل رسمی، سیستم مدیریت شهری متأثر از عوامل و سازمان‌های غیر رسمی مانند جریان‌ها و جناح‌های سیاسی و کانون‌های قدرت شهری نمایندگان مجلس شورای اسلامی، سرمایه‌داران و صاحبان عوامل اقتصادی، ائمه جمعه مجامع و گروه‌های متخصص ذیربط در عمران شهری مانند نظام مهندسی و... نیز هست (چهاردولی و دانشمندملایری، ۱۳۸۹: ۳).

چالش های مدیریت شهری در ایران

چالش های مدیریت شهری در ایران عبارتند از:

- ۱- ابهام در جایگاه مدیریت شهری در ساختار نظام حکومتی
  - ۲- نا کافی بودن قانون شوراها و قانون شهرداری ها به مثابه قانون مرجع مدیریت شهری
  - ۳- مشکل تأمین منابع درآمدی پایدار
  - ۴- نارسایی در مدیریت واحد و جامع شهری
  - ۵- فقدان نظم در ترتیب بندی رده های فرا دستی و پایین دستی مدیریت شهری (خلیلی، ۱۳۸۵: ۸۱۱).
- از جمله مهم ترین چالش های مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه هم زمان با فرآیند برنامه ریزی، تمرکز گرایی در نظام تصمیم سازی و تصمیم گیری ها، پیروی از رهیافت های سنتی منسوخ، عدم اقبال برای نهادینه سازی رویکردهای جدید مدیریتی و برنامه ریزی در مدیریت شهری و عدم تلاش برای شکست تسلط گرایی نگاه از بالا به پایین در روند تعریف، تبیین و اجرای برنامه ها و سیاست گذاری هاست (فیروزی و علیزاده، ۱۳۹۶: ۲۸۱).
- امروزه با توجه به رشد و گسترش کالبدی، فضایی و جمعیتی و نیز تعدد و پیچیدگی مسائل و چالش های شهرها، نیاز به مدیریت یکپارچه شهری برای اداره امور عمومی شهرها بویژه برای کلانشهرها بیش از پیش روشن شده است (سرور و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۸).

پیشینه پژوهش

سابقه علم مدیریت شهری به پیدایش شهر و ضرورت تدوین اصول و مقررات و قوانین زیستن انسان ها در کالبد زیستی، روانی و اجتماعی باز می گردد.

زیاری و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله ای با عنوان بررسی نقش مشارکت شهروندان در افزایش موفقیت مدیریت شهری کلانشهر شیراز به این نتیجه رسیده اند که در مدل پژوهشی انجام گرفته قویترین اثر مربوط به رابطه بین بازنمایی قدرت شهروندان با میزان موفقیت مدیریت شهری بوده است و بعد از آن متغیر تأثیرگذاری و نظارت شهروندی در جایگاه دوم اثرگذاری قرار دارد. در نهایت به ترتیب متغیرهای تمایلات جمعی، دموکراسی، بازسازی شهر و ساختار سیاسی حاکمیت هر کدام اثر مستقیم بر میزان موفقیت مدیریت شهری در شهر شیراز داشته اند.

شیخ الاسلامی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان نقش مدیریت شهری در تاب آوری شهرها، عملکرد مدیریت شهری در تاب آوری باقر شهر مورد سنجش و بررسی قرار گرفت. یافته های پژوهش نشان داد که تاب آوری باقر شهر در حد متوسط است و از میان چهار مؤلفه تاب آوری، تاب آوری نهادی از پایین ترین میزان (کم تا خیلی کم) برخوردار است. در روش کیفی مشخص شد که نظام مدیریت شهری به دلایلی همچون نبود همکاری بین بخشی، نبود نظارت کافی بر ساخت و سازها و عدم شناخت کافی از تاب آوری شهری به نا تاب آوری شهری باقر شهر دامن زده است.

شمس الدینی و رضایی (۱۳۹۸) در مقاله ای با عنوان مدیریت شهری به این نتیجه رسیده اند که مدیریت شهری با آموزش و تشویق شهروندان به پیگیری حقوق خویش و ایجاد فضای گفتگو میان شهروندان و مدیران شهری، اصلاح نظام اداری و مراعات حقوق شهروندی، جامعیت و عدم تبعیض میان شهروندان، کارآیی و اثربخشی، ارتقای شرایط کار و زندگی همه جمعیت شهر با توجه به افراد و گروه های کم درآمد، تشویق توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار، تنظیم فعالیت های تأثیرگذار بخش خصوصی بر امنیت، سلامتی و رفاه اجتماعی جمعیت شهری، شفافیت و پاسخگویی در جهت ارتقا حقوق شهروندان نقش آفرینی کنند.

الوانی و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله ای با عنوان آسیب شناسی جایگاه پژوهش و کاربرد آن در مدیریت شهری در نظام مدیریت شهری تهران انجام داده است به این نتیجه رسیده اند که می توان آن را به دو مورد اصلی خلاصه کرد ۱- توسعه یک چارچوب تحلیلی برای بررسی و تحلیل سازمان های پژوهشی در بخش عمومی و ۲- پیشنهاد ایجاد

ساختاری با عنوان «دفتر توانمندسازی پژوهشی مدیریت شهری» در سازوکار موجود مدیریت پژوهش‌های کاربردی در نظام مدیریت شهری تهران؛ که مأموریت مشخص آن توسعه «ظرفیت خط مشی» و «ظرفیت نهادی» خواهد بود. سالاری سردری و کیانی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای تحت عنوان تحلیل الگوی مدیریت شهری ایران ساختار، عملکرد و راهبرد انجام داده اند، که نتایج پژوهش نشان می‌دهد نظام اداره امور شهر در طی صد سال گذشته از وظایف اصلی مدیریت شهری به جهت نداشتن منابع درآمدی پایدار، ضعف نهادهای مدنی و محلی و نداشتن جایگاه تعریف شده تشکیلاتی در سلسله مراتب تشکیلاتی کشور، عدم مشارکت در برنامه ریزی به واسطه ماهیت برنامه‌ریزی متمرکز و از بالا به پایین باز مانده و بیشتر به امور بر زمین مانده شهر پرداخته اند. بنابراین، توسعه وظایف و اختیارات شهرداری‌ها همراه با تمرکززدایی و توسعه مدیریت یکپارچه شهری ضروری می‌باشد.

طلا (۱۳۹۶) در مقاله‌ای که با عنوان شناسایی و تحلیل سیستماتیک چالش‌های مدیریت شهری تهران انجام داده است به این نتیجه رسیده است که سیستم مدیریت شهری تهران در حالت ناپایدار قرار دارد.

سرور و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای تحت عنوان (واکاوی عوامل مؤثر بر تحقق پذیری مدیریت یکپارچه شهری) با تاکید بر روش تحلیل عاملی به این نتیجه رسیدند که به ترتیب مؤلفه‌های بسترهای قانونی، ضعف زیر ساخت‌های اطلاعاتی برای مدیریت یکپارچه شهری، همپوشانی وظایف سازمانی در ارگان‌های مختلف مربوط به مدیریت شهری، عدم تدقیق جایگاه نظام مدیریت شهری نزد سازمان‌های ذی‌مدخل همسطح و تعدد نگرش و دیدگاه‌های سیاسی موثرترین و تأثیر گذارترین عوامل در تحقق مدیریت یکپارچه کلانشهر تهران از دیدگاه مدیران شهری و کارشناسان شناسایی شدند (سرور و همکاران، ۳۷: ۱۳۹۵-۵۲)

امانپور و سجادیان (۱۳۹۵) در مقاله‌ای تحت عنوان مذاقه‌ای آسیب شناسانه بر سازمان یابی فضایی مدیریت کلانشهری تهران منطبق بر رهیافت‌ها و رهنمودهای منبعث از آرمان مدیریت یکپارچه در کشور نتایج آن بیانگر آن است کلانشهر تهران که وارث سیاست‌های تمرکز گرایی یک نظام بسیط متمرکز نفتی است دارای تفرق‌های عملکردی، قوانین، تکثیر منافع، اجتماعی، سیاسی، کالبدی و فضایی و اکولوژیک می‌باشد؛ که لازم است در ابتدا ضمن کاهش تفرق‌های مذکور؛ سطح متناسبی از تمرکززدایی سیاسی و مدیریتی و اقتدار لازم برای سیاست‌گذاری، برنامه ریزی و اجرا در سطح محلی ارائه و در نهایت از مدیریت یکپارچه شهری مبتنی بر استقرار حکمروایی خوب شهری و بهره‌گیری از راهبر گزینی استفاده گردد (امانپور و سجادیان، ۱۳۹۵: ۸۶-۱۲۴)

میکائیلی نمینی (۱۳۹۲) در پایان نامه خود تحت عنوان آسیب شناسی مدل اداره امور شهر در ایران (با تأکید بر شهر تهران) به بررسی چالش‌های موجود بر سر راه مدیریت شهری پرداخته است نتایج پژوهش نشان می‌دهد. بهترین روش برای اجتناب از چالش‌های موجود این است که در انتخاب اعضا شورا فارغ از تعلق سیاسی آنان و جنسیتی‌شان، صرفاً به کارنامه اجرایی و نوع تخصص آنان با توجه به نیازهای مدیریتی، اجتماعی فرهنگی شهر دقت و تامل شود.

پژوهشی با عنوان کاربرد انجمن شورای محلات در مدیریت شهری پایدار براساس مشارکت شهروندان که توسط مؤمنی، شمس کوشکی و جوادیان در سال ۲۰۱۱ انجام گرفته است. در پژوهش فوق به این نتیجه رسیده اند، که انجمن شورای محلات که در آن مدیران و شهروندان به صورت یکپارچه و هماهنگ تصمیم‌گیری می‌کنند موجب بهبود کیفیت زندگی شهروندان خواهد شد. این تحقیق به صورت تجربی است و به طور عمده براساس داده‌های اولیه و مصاحبه و پرسشنامه انجام گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد؛ انجمن شورای محلات در محله‌های اوین و درکه که به عنوان یکی از نمونه‌های مشارکت در مدیریت پایدار شهری تهران است باعث ارتقاء کیفیت زندگی در زمینه‌های زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی شده است.

نتیجه این‌که تأسیس شوراهای ایران یک گام مهم در حال حرکت از یک سیستم متمرکز به سیستم برنامه‌ریزی غیرمتمرکز و مدیریت شهری براساس مشارکت شهروندان است. در واقع شورای شهر تهران تشکیل انجمن شورای محلات را تشویق به مشارکت گسترده‌ای از شهروندان در امور شهری به خصوص در آب و برق شهری کرده

است. بنابراین اتکا به نهادهای دولتی و اخذ نظرات شهروندان منجر به یافتن یکی از اساسی ترین مسائل مهم با استفاده از ایده شهروندان شده است (شماعی و ابراری، ۱۳۹۲: ۶۸).

ینگ و همکاران (۲۰۰۵) در مقاله‌ای با عنوان تجزیه و تحلیل تجربی از مدیریت شهری و خدمات عمومی در شهرهای چینی به بررسی نمونه وار مدیریت شهری در برخی شهرهای کشور چین پرداخته‌اند. مطالعه تطبیقی پژوهشگران نشان داده است که در حال حاضر الگوهای متفاوت مدیریت شهری در این کشور وجود دارد. محققان در بررسی‌های خود برخی عوامل اساسی تأثیرگذار بر این شرایط را که منجر به شکل‌گیری الگوهای مختلف مدیریت شهری شده است شناسایی کرده‌اند.

مک گیل (۱۹۹۸) تحقیق تحت عنوان «مدیریت شهری در کشورهای توسعه» به این نتیجه رسیده است که مدیریت شهری باید به وسیله‌ی پایین‌ترین سطح حکومت صلاحیت‌دار اداره شود؛ هم‌چنین استراتژی مدیریت شهری باید بر روی چالش‌های مدیریت شهری و توسعه سازمانی متمرکز شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف‌گذاری کاربردی و از لحاظ روش‌شناسی به صورت «توصیفی-تحلیلی» است. در این فرآیند متناسب با داده‌های موردنیاز از روش کتابخانه‌ای و پیمایشی و منابع مرجع در رابطه با موضوع پژوهش برای گردآوری اطلاعات بخش توصیفی و تحلیلی پژوهش استفاده شده است.

جامعه آماری، حجم نمونه، ابزار گردآوری داده‌ها

برای گردآوری داده‌های بخش تحلیلی پژوهش از نظرات ۱۵ کارشناس و متخصص خبره شهرداری شهر کرمانشاه و دیگر سازمان‌های مربوطه که با استفاده از روش‌های نمونه‌گیری برآورد گردید استفاده شد. جهت تحلیل و وزن‌گذاری داده‌های پژوهش نیز از نرم‌افزار VP استفاده شده است.

معرفی روش، شاخص‌ها متغیرها

Visual PROMETHEE: در مقاله حاضر از روش VP برای اولویت‌بندی معیارهای کارشناسی استفاده شده است. روش پشتیبانی تصمیم‌گیری VP را دو بلژیکی به نام‌های «ژان پی برنر» و «برتراند مارسکال» در دهه ۱۹۸۰ ارائه دادند. این روش در زمره تکنیک‌های پشتیبانی تصمیم‌گیری چند شاخصه ۳ می‌باشد که باعث تحول در روش‌های رتبه‌بندی شده است روش‌های VP به صورت چند تصمیم‌گیرنده عمل می‌کنند. ترکیب این روش‌ها با روش‌هایی مانند GAIA، ابزار مفیدی را برای تحلیل ارتباط میان شاخص‌ها و تصمیم‌گیرندگان ایجاد می‌کند و شکاف زمانی تا هنگام توافق بر سه تصمیم را از بین می‌برد.

معرفی و مراحل تکنیک نرم‌افزار PROMETHEE: این روش برای ارزیابی و اولویت‌بندی گزینه‌های گسسته و انتخاب بهترین گزینه بر اساس چند معیار (با مقیاس‌های مختلف اندازه‌گیری) بکار می‌رود (Chou et al, 2004). هم‌چنین روش‌های پرومته در مواردی که معیارهای تصمیم‌گیری در تضاد بر یکدیگر قرار داشته و تصمیم‌گیران اطلاعات پایه در جدول تصمیم‌گیری را ناکافی می‌دانند عملکرد مناسبی دارد (عرب حلوائی، ۱۳۸۸: ۱۳).

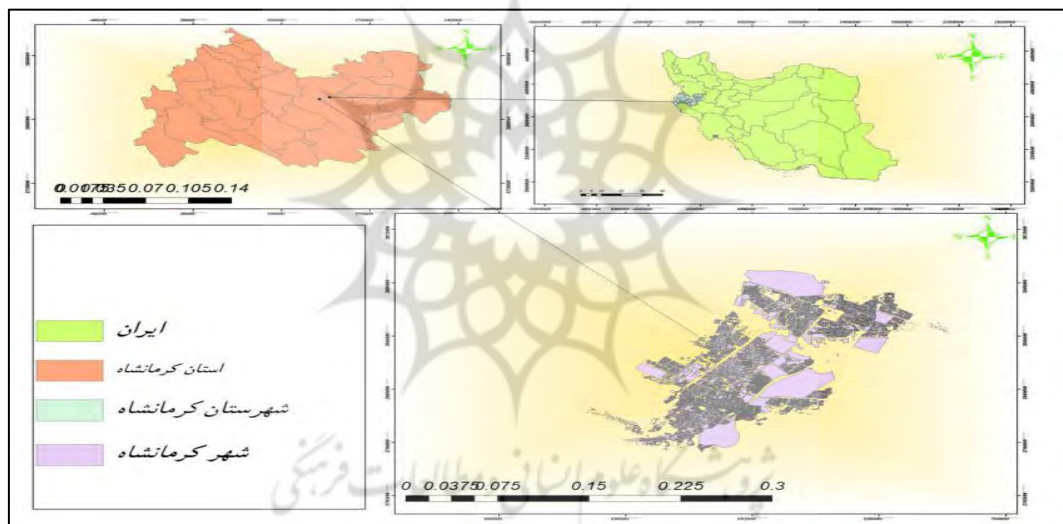
گام اول: $d_j(a, b) = f_j(a) - f_j(b)$ بیانگر تفاوت اندازه‌ها در شاخص J است. این تفاوت برای شاخص‌های Max زمانی معنادار خواهد بود که $f_j(a) > f_j(b)$ باشد. و برای شاخص Min این رابطه برعکس است.

گام دوم: پس از محاسبه میزان تفاوت گزینه‌ها با یکدیگر، مقدار $P_j(a, b)$ و با توجه به توابع یادشده به دست خواهد آمد.

گام سوم: مجموع موزون برتری گزینه a نسبت به b که آن را با $\pi(a,b)$ نشان می‌دهند.
گام چهارم: این گام شامل دو جریان خروجی و جریان ورودی می‌باشد: جریان خروجی: بیان می‌کند یک گزینه مانند a چه قدر از گزینه‌های دیگر برتر است. هرچه این مقدار بیشتر باشد این گزینه برتر خواهد بود. جریان ورودی: بیان می‌کند که گزینه‌های دیگر چه قدر برگزینه a برتر می‌باشند. هرچه این مقدار کمتر باشد این گزینه بهتر خواهد بود. گام پنجم: به دست آوردن جریان خالص رتبه‌بندی، این جریان توازن میان جریان رتبه‌بندی مثبت و منفی است. جریان خالص بالاتر نشان‌دهنده گزینه برتر است (مومنی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۷۹).

معرفی محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در این پژوهش حاضر شهر کرمانشاه می‌باشد، که استان کرمانشاه با مساحت ۲۴۳۶۱ کیلومترمربع تقریباً ۱۰۵ درصد از کل مساحت ایران را به خود اختصاص داده و بین ۳۶ و ۳۳ درجه تا ۱۵ و ۳۵ درجه عرض شمالی و ۲۴ و ۴۵ درجه تا ۳ و ۴۸ درجه طول شرقی نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد (جغرافیای استان کرمانشاه، ۱۳۸۵). شهر کرمانشاه از نظر جایگاه طبیعی بر یک "اکوتون" فضایی مکان‌گزینی کرده است. اکوتون فضایی مرز تباین یک یا چند منطقه طبیعی است.

شکل ۱: نقشه موقعیت شهر کرمانشاه در کشور و استان. ترسیم‌کننده: نگارنده، ۱۳۹۷

تجزیه و تحلیل داده‌ها

نتایج حاصل از رتبه‌بندی چالش‌ها برحسب نرم‌افزار PROMETHEE در این بخش پژوهش با توجه به نظرات کارشناسان از رتبه‌بندی چالش‌های پیش‌روی مدیریت شهری در کرمانشاه به وجود آمده و نتایج وزن دهی در جدول زیر آمده است. در پژوهش حاضر علاوه بر بررسی شاخص‌های مورد استفاده در امر تحقیق با توجه به نظرات کارشناسان به تعیین توابع برتری و اهمیت شاخصه‌های اصلی پرداخته و نتایج وزن دهی در جدول زیر ارائه گردیده است. جدول (۱).

شناسایی توابع برتری معیار ترجیحی در مدل PROMETHEE

باتوجه به نظرات ۱۵ کارشناس از مناطق شهری و ادارات آن، به تعیین توابع برتری و وزنی شاخص‌های مورد مطالعه

پرداخته شد (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲. شناسایی توابع برتری معیار ترجیحی در مدل پرومیته

ردیف	نام معیار	اهمیت معیار	تابع برتری
۱	سطح پایین توسعه زندگی و اجتماعی	اهمیت بالا	عادی
۲	تعارضات سیاسی و ساختاری نظام حکومتی تمرکزگرا و مدیریت شهری عدم تمرکزگرا	اهمیت بالا	عادی
۳	تعارض ماهیتی مدیریت شهری محلی با نظام کلان اداری اجرایی	اهمیت بالا	عادی
۴	نامشخص بودن تشکیلات و روابط بین سازمانی مدیریت شهری	اهمیت بالا	عادی
۵	نامشخص بودن تشکیلات و روابط درون سازمانی مدیریت شهری	اهمیت بالا	عادی
۶	ناکارآمدی قوانین مدیریت شهری	اهمیت بالا	عادی
۷	کمبود و خلاء نیروی انسانی متخصص	اهمیت بالا	عادی

گام‌های اول تا سوم در نرم افزار Visual PROMETHEE جهت تشکیل ماتریس اولیه طوری طراحی شده است که تمامی معیارها دارای اهمیت مثبت (Max) می باشند. در گام چهارم و پنجم (شکل ۲) رتبه‌بندی به صورت جریان رتبه‌بندی مثبت^۱ و یا جریان رتبه‌بندی منفی^۲ نشان داده شده است. بر اساس این تحلیل، شاخص های ناکارآمدی قوانین و تعارضات سیاسی دارای بیشترین میزان جریان خالص چالش های پیش روی مدیریت شهری را داشته‌اند. به مطابق جدول شماره (۱) و بر اساس تحلیل‌های فوق می‌توان این گونه استنباط کرد که این دو شاخص کمترین میزان جریان خالص را دارا می باشند. به عبارتی، این دو شاخص وضع مطلوب‌تری نسبت به سایر شاخص ها دارند.

Rank	action	Phi	Phi+	Phi-
1	ناکارآمدی قوانین	1,0000	1,0000	0,0000
2	تعارضات سیاسی	0,6667	0,8333	0,1667
3	نیروی انسانی متخصص	0,3333	0,6667	0,3333
4	تعارض ماهیتی	0,0000	0,5000	0,5000
5	سطح زندگی اجتماعی	-0,3333	0,3333	0,6667
6	روابط درون سازمانی	-0,6667	0,1667	0,8333
7	روابط بین سازمانی	-1,0000	0,0000	1,0000

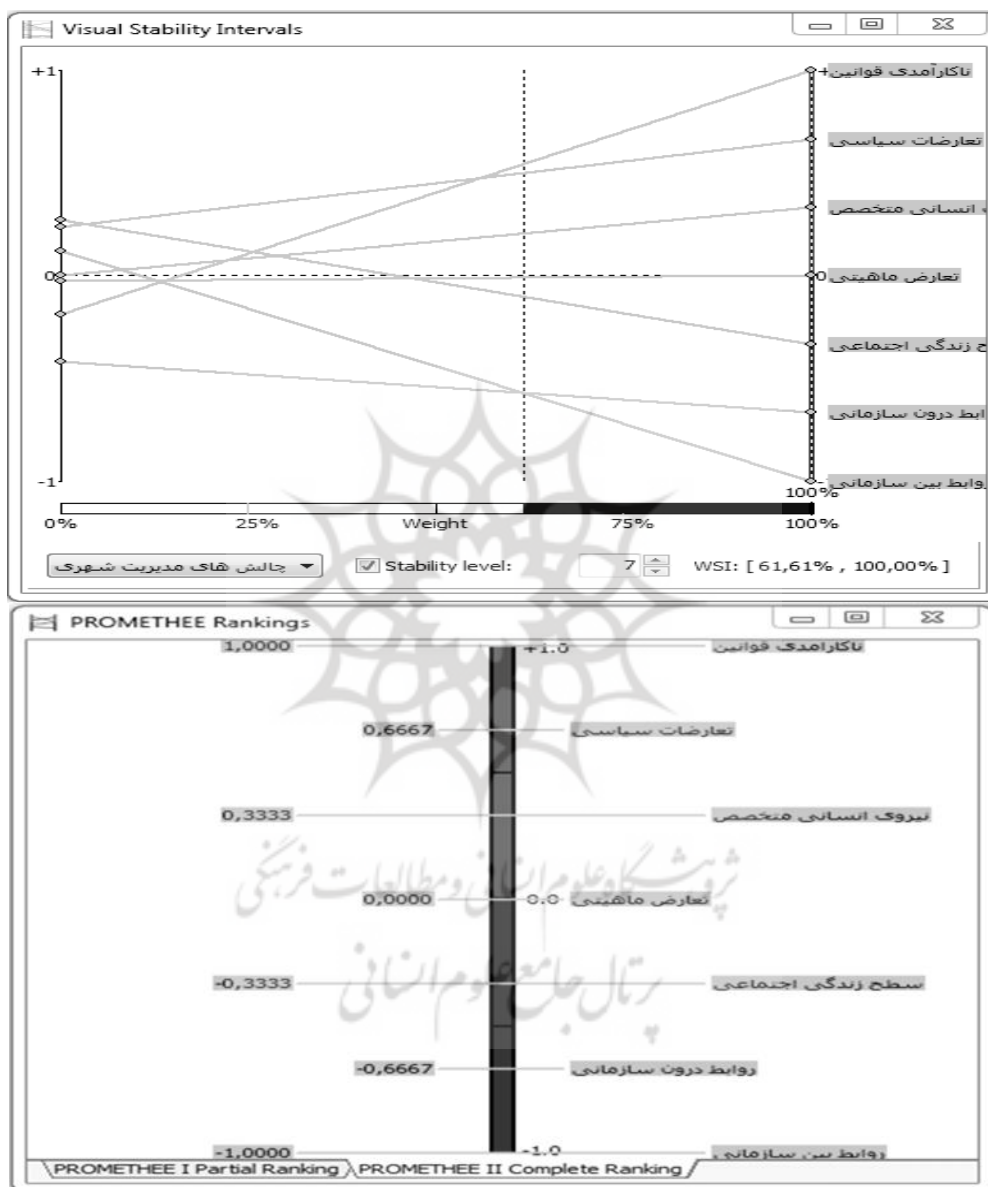
شکل ۲. رتبه‌بندی گزینه‌ها بر اساس جریان خالص و ناخالص (مأخذ: محاسبات نگارندگان)

برای افزایش کارایی روش پرومیته به کارگیری روش (تحلیل هندسی برای کمک متقابل^۳) با تکنیک مدل‌سازی ویژه توصیه شده است. این تحلیل‌ها بر اساس پایه‌های نرم افزار پرومیته بنا شده است و تحلیل‌های گرافیکی و تشریحی را به آن می‌افزاید.

1. Phi+
2. Phi-
3. GAIA

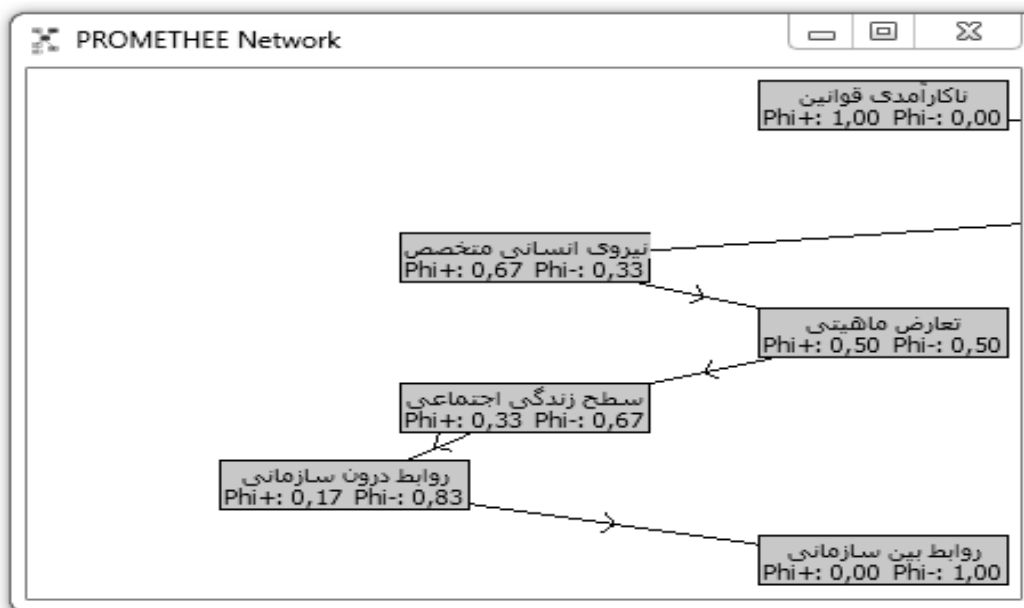
اولویت بندی کامل PROMETHEE II

در این روش، بین جریان های طبقه بندی بیرونی مثبت و منفی، تعادل ایجاد می شود جریان خالص بیانگر گزینه بهتر است در شکل (۳) چنانچه یک معیار دارای کمترین مقادیر مثبت و بیشتر مقادیر منفی باشد آن گزینه پایین تر از سایر گزینه ها بوده و معرف ارجحیت کمتر اسات همان گونه که از شکل (۲) بر می آید، شاخص ناکارآمدی قوانین در حد بالا، بیشترین ارجحیت را به خود اختصاص داده است و شاخص روابط بین سازمانی کمترین ارجحیت را نشان می دهد.

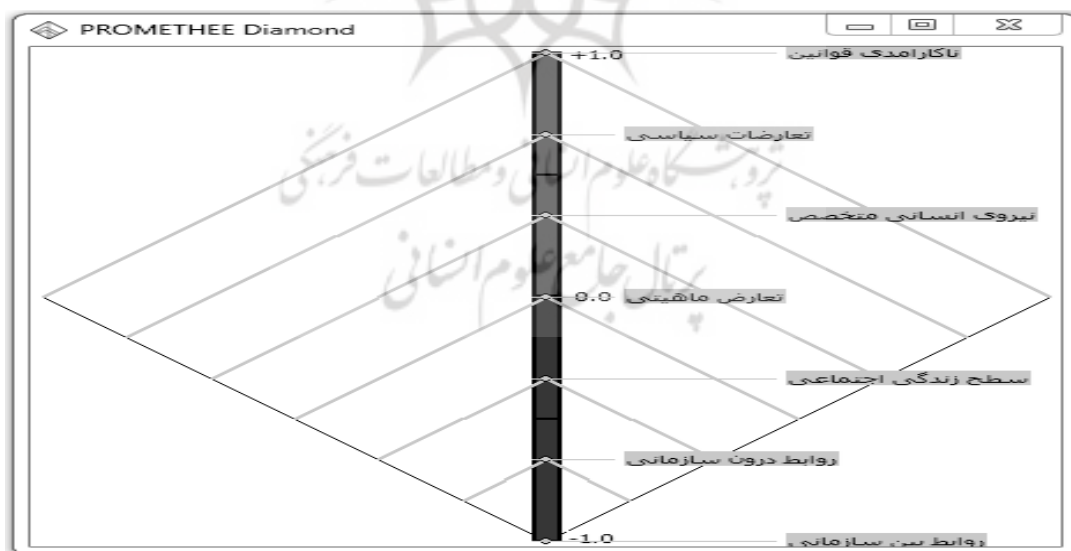
شکل ۳. ارجحیت گزینه های تحقیق: الف) PROMETHEEII و ب) PROMETHEEI (مأخذ: محاسبات نگارندگان)

در شکل شماره (۴) با شبکه ای از گره ها و یال ها، مقایسه نواحی را نشان می دهد. در این شکل رتبه بندی شاخص ها به گونه ای ارائه شده است که شاخص ناکارآمدی قوانین در اولویت اول قرار گرفته است این شاخص دارای بیشترین ϕ^+ و کمترین ϕ^- است.

شکل ۴. بررسی توزیع معیارها و گزینه‌ها در محور دکارتی

رتبه‌بندی نهایی گزینه‌ها بر اساس تحلیل شبکه در نرم افزار ویژال پرومیتنه^۱ در شکل زیر با شبکه‌ای از طریق گره‌ها به مقایسه گزینه‌ها می‌پردازیم. در شکل شماره (۵)، شاخص های ناکارآمدی قوانین و تعارضات سیاسی که بیشترین مقدار جریان مثبت دارند در اولویت اول قرار گرفته اند و شاخص های نامشخص بودن تشکیلات و روابط بین سازمانی مدیریت شهری و نامشخص بودن تشکیلات و روابط درون سازمانی مدیریت شهری با کمترین مقدار جریان منفی می‌باشند در اولویت‌های بعدی هستند.

شکل ۵. رتبه‌بندی نهایی گزینه‌ها بر اساس تحلیل گرافیکی الماس (مأخذ: محاسبات نگارندگان)

¹. Visual PROMETHEE

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مدیریت شهری به مثابه یک سازمان، از پیچیدگی بالایی برخوردار است. علت این پیچیدگی، تأثیرپذیری گسترده و اجتناب ناپذیر از ویژگی‌های محیط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است. در واقع مدیریت شهری، دارای ابعاد مختلف اجتماعی سیاسی، اقتصادی و کالبدی است و می‌باید تمام این ابعاد را تحت پوشش کارآمد خود داشته باشد. مدیریت شهری تلاشی است، برای هماهنگ کردن و یکپارچه کردن اقدامات دولتی و خصوصی برای چیره شدن بر مسائلی که ساکنان شهرها با آن مواجه هستند و ایجاد شهرهای رقابتی تر، عادلانه تر و پایدار.

پژوهش حاضر به منظور بررسی سنجش و رتبه بندی چالش‌های پیش روی مدیریت شهری در شهر کرمانشاه از نظر کارشناسان متخصص و با ساخت یک پرسشنامه استاندارد برای سنجش این مقوله آغاز شد. در اجرای این پژوهش گروهی با حجم ۱۵ نفر از متخصصان در امور شهری در استانداری، وزارت راه و شهرسازی، شهرداری و سایر ارگان‌های مرتبط با مدیریت شهری که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند و پرسشنامه بر روی آنها اجرا گردید. ابزار پژوهش پرسشنامه با استفاده از شاخص‌های که احمد سعید نیا (۱۳۸۲) در مقاله‌ای که انجام داده‌است، انجام گرفته مبنی بر ۲۱ گزاره بر مبنای لیکرتی در پنج گزینه خیلی کم، کم، متوسط، زیاد، خیلی زیاد تنظیم و در مقیاس ۵ درجه‌ای نمره گذاری شده است. روایی محتوایی مجموعه با کمک نظر اساتید و کارشناسان مورد ارزیابی قرار گرفت. پژوهش حاضر با استفاده از نرم‌افزار PROMETHEE visual انجام شده است. این روش یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه (MADM) می‌باشد که هدف آن رتبه بندی گزینه‌ها می‌باشد. مولفه‌ها در هفت بعد سطح پایین توسعه زندگی و اجتماعی، تعارضات سیاسی و ساختاری نظام حکومتی تمرکزگرا و مدیریت شهری عدم تمرکزگرا، تعارض ماهیتی مدیریت شهری محلی با نظام کلان‌اداری اجرایی، نامشخص بودن تشکیلات و روابط بین سازمانی مدیریت شهری، نامشخص بودن تشکیلات و روابط درون سازمانی مدیریت شهری، ناکارآمدی قوانین مدیریت شهری، کمبود و خلاء نیروی انسانی متخصص شد و به صورت موردی بر روی شهر کرمانشاه انجام شده است. تا میزان تأثیرگذاری و سهم هر مؤلفه در میزان چالش‌های پیش روی مدیریت شهری در کرمانشاه مشخص شود. رتبه بندی گزینه‌ها با مقایسه زوجی گزینه‌ها در هر شاخص انجام و همچنین مقایسه بر پایه یک تابع برتری از پیش تعریف شده با دامنه $[0, +1]$ اندازه‌گیری شده است. پس از وزن نهایی کارشناسی شده و تجزیه و تحلیل آن‌ها و در نهایت رتبه‌بندی نهایی از طریق نرم‌افزار انجام گرفت، بررسی‌های انجام شده نشان داد؛ با توجه به رتبه‌بندی مؤلفه‌ها، شاخص ناکارآمدی قوانین با $ph +$ بالاترین وزن را به خود اختصاص داده است و شاخص روابط سازمانی و تشکیلاتی با وزن $ph + 0.00$ کمترین امتیاز اولویت‌بندی چالش‌های پیش روی مدیریت شهری را به خود اختصاص داده‌اند. شاخص ناکارآمدی قوانین بزرگترین چالش پیش روی شهر کرمانشاه می‌باشد و طبق نظر کارشناسان از اهمیت بیشتری نسبت به سایر چالش‌ها برخوردار است و همچنین نیازمند توجه جدی مدیران و تصمیم‌گیران شهری می‌باشد.

نتایج و یافته‌های پژوهش مورد مطالعه با نتایج اسدی (۱۳۹۵) استدلال برای تبیین عقلانیت ایجاد ساختارهای ویژه مدیریت و حکمروایی منطقه‌ای در تهران، سرور و همکاران (۱۳۹۵) در زمینه لزوم توجه به نقاط ضعف زیر ساخت‌های شهری، همپوشانی وظایف سازمانی در ارگان‌های مختلف مربوط به مدیریت شهری، نتایج درویشی (۱۳۹۴) چالش‌های مدیریت شهری در اردبیل در عدم نگاه تخصصی به شهر و مشارکت غیر منطقی در بحث مشارکت در مدیریت شهری و عامل دیگر که باعث چالش مدیریتی در این شهر است، ناهماهنگی مدیران و مسؤلان شهری و هم-چنین نتایج میرعابدینی و کاظمیان (۱۳۹۱) در زمینه تأثیرگذاری قوانین و مقررات بر یکپارچگی مدیریت شهری، و هم‌چنین نتایج حمدی (سال ۱۳۸۹) گزینه بهینه برای ارتقای کارآمدی در مدیریت اقتصادی اجتماعی، فرهنگی در فضای استان تهران، تشکیل مجموعه‌ها یا مناطق اداری با سطح تشکیلاتی بالاتر از سطح کنونی تا رسیدن به مدیریت واحد و یکپارچه کلان شهر تهران همسو می‌باشد.

با توجه به موضوع و بررسی چالش های مدیریت شهری در شهر کرمانشاه و نتایج به دست آمده در تجزیه و تحلیل های صورت گرفته پیشنهاد های زیر مهم به نظر می رسد:

- تقویت و تدوین قوانین کارآمد جهت برون رفت از چالشها در جهت توسعه شهر کرمانشاه
- استفاده از نیروهای متخصص بومی و کارآمد در ارگان های مربوطه شهر کرمانشاه.
- تقویت ساز و کارهای نظارتی دقیق و کارآمد
- جلب مشارکت شهروندان در رفع مشکلات و مسایل مدیریت شهر کرمانشاه
- برنامه ریزی و سیاست گذاری یکپارچه در ساخت و مدیریت شهری کرمانشاه
- چاره اندیشی علمی و انجام مطالعات مشابه جهت شناسایی محدودیت ها و موانع شهری در راستای دستیابی به مدیریت یکپارچه شهری

منابع و مأخذ

- احمدی، ملیحه، زهره، حبیبی و رازیان، ملیحه ۱۳۹۴، ارزیابی سرانه های مسکن در طرحهای توسعه شهری با تاکید بر جمعیت و اقلیم، کنفرانس بین المللی انسان، معماری، عمران و شهر، تبریز.
- اسکندری ثانی، محمد؛ سجادی، ژیللا ۱۳۹۳، کنش جمعی، توسعه اجتماعات محلی و نقش آن ها در کاهش فقر شهری مورد شناسی؛ نعمت آباد تهران، فصلنامه جغرافیا و آمایش شهر - منطقه ای، شماره ۱۱، صص ۴۸-۳۱.
- الوانی، سید مهدی؛ اخوان علوی، سیدحسین؛ محملی ایبانه، حمید رضا، ۱۳۹۷، آسیب شناسی جایگاه پژوهش و کاربری آن در مدیریت شهری نمونه موردی نظام مدیریت شهری تهران، ماهنامه باغ نظر؛ شماره ۱۵ پیاپی (۶۳)، صص ۱۶-۵.
- امانپور، سعید، سجادیان، مهیار (۱۳۹۵)، مطالعه آسیب شناختی درباره سازماندهی فضایی و مدیریت کلان شهر تهران بر اساس رویکردها و رهنمودهای ناشی از ایده مدیریت یکپارچه در کشور، فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی شهری چشم انداز زاگرس، دوره هشتم، شماره ۳۰، زمستان، صص ۸۶-۱۲۴.
- ایمانی جاجرمی، حسین، بیگدلی، مهرانز و حناچی، سیمین ۱۳۸۱، مدیریت شهری پایدار (بررسی تجارب مشارکتی شهرداریها و شوراهای اسلامی شهرها)، انتشارات سازمان شهرداری ها، تهران.
- مانیان، محمدرضا؛ رضایی راد، هادی، مهردادیان، امیر ۱۳۹۰، سنجش اثرات مهاجرت به عنوان مهم ترین عامل در تشخیص گسترده فقر شهری سکونتگاه های غیر رسمی با استفاده از GIS (مطالعه موردی: شهر کاشمر)، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط، شماره ۱۵، صص ۱۳۹-۱۲۵.
- بچه در، دولی، منوچهر؛ دانشمند ملایری، فتنه ۱۳۸۹، کاربردهای سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) در مدیریت مسائل شهری، همایش منطقه ای شهر، شهروند و مدیریت شهری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر، ۱۷ صفحه.
- خلیلی، محسن ۱۳۸۵، مدیریت شهری و انتخاب شهردار؛ مجموعه مقالات کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری، مشهد.
- زیاری، کرامت الله، بیگ محمدی، حسن، رضایی کوچی، محمود ۱۳۹۸، بررسی نقش و مشارکت شهروندا در افزایش موفقیت مدیریت شهری نمونه موردی کلانشهر شیراز فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال ۰۱، شماره پیاپی ۸۳، پاییز ۹۸
- سالاری سردری، فرضعلی، کیانی، اکبر ۱۳۹۶، تحلیل الگوی مدیریت شهری ایران (ساختار، عملکرد و راهبرد)، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال نهم، شماره سی و دوم، صص ۵۲-۳۵.
- سرور، رحیم؛ آشتیانی، مجید رضا و اکبری، مجید (۱۳۹۶)، بررسی عوامل موثر در تحقق مدیریت یکپارچه شهری. مطالعه موردی: کلانشهر تهران، مجله علمی و پژوهشی بین المللی انجمن جغرافیایی ایران، سال پانزدهم، شماره ۵۲، بهار .
- سعیدنیا، احمد ۱۳۷۹، مدیریت شهری، کتاب سبز شهرداری، جلد یازدهم، تهران، انتشارات سازمان شهرداری ها.
- شماعی، علی؛ ابراری، محمد مهدی ۱۳۹۲، نقش مدیریت یکپارچه شهری در توسعه فرهنگ شهرنشینی شهر تهران، فصلنامه سپهر، دوره بیست و یکم، شماره هشتاد و ششم، صص ۷۳-۶۸.
- شمس الدینی، علی؛ رضایی، علیرضا ۱۳۹۸، مدیریت شهری، فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی، شماره ۱۸، صفحه ۱۶۷-

- شبیعه، اسماعیل ۱۳۸۲، لزوم تحول مدیریت شهری در ایران، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۱، صص ۶۲-۳۷.
- صرافی، مظفر ۱۳۷۹، «مفهوم، مبانی و چالش‌های مدیریت شهری، فصلنامه مدیریت شهری، سازمان شهرداری ها، شماره ۲.
- صرافی، مظفر، عبداللهی، مجید، ۱۳۸۷، تحلیل مفهوم شهروندی و ارزیابی جایگاه آن در قوانین، مقررات و مدیریت شهری کشور، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۶۳، صص ۱۳۴-۱۱۵.
- صفایی پور، زهره ۱۳۹۶، نقش مدیریت شهری در راستای تحقق توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر ایلام)، فصلنامه مطالعات عمران شهری، دوره اول، شماره دوم، صص ۱۹۲-۱۶۸.
- طلا، حسین ۱۳۹۶، شناسایی و تحلیل سیستماتیک چالش‌های مدیریت شهری تهران، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری، شماره ۴۷، صص ۵۶۸-۵۵۷.
- عفیفی، رامین ۱۳۹۴، اثربخشی مدیریت دانش بر مدیریت شهری از نظر مدیران شهرداری منطقه یک شهر تهران، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال هفتم، شماره بیستم و سوم، صص ۹۱-۷۷.
- علیزاده، هادی، نعمتی، مرتضی؛ رضایی جعفری، کامران ۱۳۹۴، تحلیلی بر معیارهای حکمرانی خوب شهری با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی فازی، فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، شماره ۲۴، صص ۱۲۸-۱۰۵.
- فرجی سبکبار، حسنعلی، بدری، سیدعلی، سجاسی قیداری، حمداله، صادقلو، طاهره و شهدادی خواجه عسگر، علی. اولویت‌بندی توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک پرمته مطالعه موردی: دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان خدابنده استان زنجان. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۱۳۹۰. شماره ۴۳، صص ۶۸-۵۳.
- فیروزی، محمدعلی، علیزاده، هادی ۱۳۹۶، تحلیل و پیش‌بینی تحقق رویکرد حکمروایی شهری در مدیریت شهری اهواز، فصلنامه فضای جغرافیایی، دوره ۱۷، شماره ۵۸، صص ۲۸۴-۲۶۴.
- کریمی زرکانی، علیرضا، شیخ‌الاسلامی، علیرضا، پریزادی، طاهر ۱۳۹۸، نقش مدیریت شهری در تاب‌آوری شهرها در برابر سوانح طبیعی (مورد مطالعه: شهر باقرشهر)، فصلنامه علمی پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، شماره ۴۵، صص ۴۵۶-۴۴۱.
- کیانی، اکبر؛ فاضل‌نیا، غریب؛ سالاری سردری، فرضعلی ۱۳۹۲، مقایسه تطبیقی رویکرد مدیریت سنتی و جدید شهری در ایران، مجله: پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، شماره ۲ (پیاپی ۸)، صفحه ۱۰۰-۸۱.
- مومنی، منصور، شریفی سلیم، علیرضا، ۱۳۹۰، مدل‌ها و نرم‌افزارهای تصمیم‌گیری چند شاخصه تهران، انتشارات مؤلفین.

Bontenbal, M., (2009), "Strgggtt iii gg rrb gvvrrcccc i t uuut thrggg ii ty-ooii ty. International.cooperation: toward an analytical framework", Habitat

Chou, T., Lin, W., Lin, C., Chou, W., and Haung, P. (2004), Application of the Promethee Technique to Determine Depression Outlet Location and Flow Direction in. Outlet location and flow direction in DEM; Journal of Hydrology, Vol. 287, pp. 49-61. 29. Friedman, M. the political question: Can we have a national industrial policy or a national regional policy in: Regional dimentions of industrial policy (M. E. Bell and P. S. Lande, Eds.) copy right D. C. Health and Company, 1982

Guten Andre: Urban Planning in the Service of Man, Translated by Houshang Naghi, Shahid Beheshti University, Tehran, 1979

Haus, M., Klausen, J., (2010), "Urban leadership and community involvement: ingreditentsfor good governance", Urban Affairs Review , 47: 256-279.

Lees, A. etal, Eds. The Urbanization and Economic Development in Germany 1815- 1914 , In : Town in Societies: Essays in economic history and historical society (P. Abrams and E.A. Wrigley, Eds.) Cambridge Univ. press, 1976.

McGill, Ronald. (1998) 'Urban Management in Developing Countries', "Cities", Vol. 15, No. 6: 463-471.

Mozayeni Manochehr (1996), Rural and urban management in Iran, problems and facilities, Issues of National Land and Housing Organization, Tehran.

Pierre, J., (2014), "Can urban regime travel in time and space? urban regime theory, urban governance theory, and comparative urban politics", Urban Affairs Review, 50: 864-889.

Shieah, Ismaeil, (2003), Necessary transformation of Urban Management in Iran, Journal of Geography and Development, Vol.1, No. 1.6.

Yazdani, Fardin. (2000), Theory of intervention public sector in commodity markets and urban services, Journal of Urban Management, No. 3.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی